

Evropa in manjšine

Evropa zgublja gospodarski, kulturni in politični pomen v svetu. V njej se je rodila civilizacija, ki je osvojila — in s katero je Evropa osvojila — svet. Zdaj pa na vseh ravneh prevladujeta velesili ZDA in SZ, zlasti na gospodarskem področju pa se dvigajo države Daljnega vzhoda, začenši z Japonsko.

Zahteva po utrditvi Evropske skupnosti raste v dobršni meri iz zavesti omenjenega propadanja. Z ZDA in SZ, ki imajo kontinentalne razsežnosti, lahko tekmuje le tvorba, ki se jim tudi po velikosti lahko primerja. Vendar se tu — če že ne prej — postavlja tudi vprašanje, ki gre preko logike gole sile.

Propadanje Evrope so povzročili ali vsaj bistveno pospešili nacionalizmi: nad človeštvo so pripravili katastrofo dveh svetovnih vojn, iz ruševin katerih si Evropa ni nikoli povsem opomogla. Logika, ki je Evropo porušila, je gotovo ne bo mogla v resničnem pomenu obnoviti.

Združena Evropa mora torej biti predvsem skupnost svobodno združenih narodov, rešenih svojih kratkovidnih egoizmov. Seveda ni rečeno, da bo Evropa po tej poti obnovila svoje nekdanje prvenstvo v svetu — če je sploh taka pot mogoča in tak cilj zaželen. Kljub temu pa bo lahko postala primer uspešnega sodelovanja med narodi, na prostovoljni, pravični in miroljubni osnovi. To pa ne bi bilo brez širšega pomena, saj se spričo svetovne politične razklanosti današnje človeštvo nahaja na robu do nedavnega niti pojmljive katastrofe.

V okviru take Evrope, ki bo uresničevala resnični pluralizem narodov, se bo postavljalo bistveno drugače tudi vprašanje narodnih manjšin. Lahko bodo res začele odigravati vlogo mostu, ki jim jo je že marsikdo — žal v glavnem preuranjeno — pripisoval.

Po drugi strani pa to tudi pomeni, da bo stanje manjšin v novi Evropi verno merilo stopnje pluralizma v njej. Zato ni brez pomena opozarjati na narodnostne manjšine ob grajenju nove Evrope. Zato ne bo niti nesmiselno, če se Slovenci v Italiji spomimo, da smo manjšinci, tudi na nedeljskih volitvah v evropski parlament, ki bo najbrž odločilen za nadaljno politično usodo starega kontinenta.

Naše bralce ponovno opozarjamo, da so kandidati Slovenske skupnosti na listi, ki poleg slovenske politične organizacije združuje Valdostance, Sardince in Okcitanke, kar je rezultat prizadevanj za sodelovanje med narodnimi manjšinami v Italiji.

Večja pozornost političnim kot gospodarskim vprašanjem

V Londonu so pred dnevi zaključili vrhunski sestanek sedmih glavnih industrijskih držav Zahoda. Poleg zaključnega poročila so državni poglavarji in ministrski predsedniki odobrili več važnih izjav. Gre za izjave o vrednotah demokracije, o odnosih med Vzhodom in Zahodom, o položaju v Perzijskem zalivu ter o mednarodnem terorizmu. To je bilo deseto vrhunsko zasedanje industrijskih velesil.

Italijanski ministrski predsednik Craxi, ki je bil prvič na enem izmed teh vrhunskih sestankov, je dejal, da so razpravljali bolj o najvažnejših političnih kot pa gospodarskih vprašanjih. To dokazujejo izjave o odnosih med Vzhodom in Zahodom, o iransko-iraški vojni v Perzijskem zalivu ter o pobijanju mednarodnega terorizma.

Izjava o odnosih med Vzhodom in Zahodom — je dejal Craxi — dokazuje, kako so zahodne države vedno pripravljene za dialog s Sovjetsko zvezo. Craxi je spomnil na svoje izjave o evropskih raketah, na Andreottijevo potovanje v Moskvo, na Reaganov spravi govori v Dublinu ter na bližnje potovanje predsednika Francije Mitterranda v Moskvo. Sovjetska zveza je sedaj na vrsti, da napravi kak konkreten spravi korak. Moskva — je zaključil Craxi — pa mora razumeti naše varnostne potrebe, glede katerih ne moremo delati korakov nazaj.

Izjava o odnosih med Vzhodom in Zahodom poudarja, da bodo zahodne države ohranile medsebojno solidarnost, a po drugi strani ne bodo zamudile nobene prilož-

nosti za sporazum z vzhodnimi državami. Zahod hoče sicer varnost, a ta naj temelji na čim manjši oborožitvi zahodnih pa tudi vzhodnih držav. V korist obeh strani so zahodne države pripravljene podpisati sporazume, ki bi povečali medsebojno zaupanje med Vzhodom in Zahodom ter potrdili načelo o neuporabi sile pri reševanju mednarodnih sporov.

Še preden je bila ta izjava objavljena, so jo Sovjeti že napadli. Napad sta objavila agencija TASS in list sovjetske komunistične partije Pravda.

Izjava o Perzijskem zalivu izraža zaupanje, da Iran in Irak lahko na miren in časten način uredita medsebojne spore. Zahodne države hkrati izražajo zaskrbljenost zaradi zaostritve te vojne zaradi iraških in iranskih napadov na petrolejske ladje drugih držav ter zaradi vedno večjega števila človeških žrtev na tem področju.

Izjava o mednarodnem terorizmu opozarja, da terorizem pomeni napad na vse civilizirane države. Zaradi tega je treba odločno nastopiti proti terorističnim organizacijam in proti atentatom. Za boj proti terorizmu je treba bolje izkoristiti že obstoječe zakonodaje in sprejeti še nove ukrepe.

Predsednik Reagan je predlagal okrepitev sodelovanja v vesoljski tehnologiji med Evropo, Združenimi državami in Kanado ter Japonsko. Predstavil je model vesoljske postaje, pri kateri naj bi bile udeležene omenjene države.

Umrl je Enrico Berlinguer

V italijanski in mednarodni javnosti je globoko odjeknila vest, da je za posledicami možganske kapi umrl glavni tajnik italijanske komunistične stranke, poslanec Enrico Berlinguer. Bilo mu je 62 let. Tri dni in pol se je v bolnišnici v Padovi boril s smrtjo, potem ko ga je bila obšla slabost ob sklepu volilnega shoda na enem velikih padovanskih trgov.

Tajnik zdaleč največje komunistične partije v zahodnem svetu — usak tretji Italijan glasuje na volitvah za KPI — je bil doma s Sardinije, kjer se je rodil v ugledni družini. Kot mladega fanta ga je Palmiro Togliatti poklical v Rim, kjer se je zaposlil v partijskem osrednjem tajni-

štvu in hkrati postal tajnik Zveze komunistične mladine. Bolni strankin tajnik Longo ga je leta 1969 določil za svojega namestnika, na kongresu leta 1972 pa je — prav tako na željo Luigija Longa — bil izvoljen za glavnega strankinega tajnika.

Dvanajst let je torej Enrico Berlinguer bil na čelu italijanske komunistične stranke, in sicer v času, ko je italijanska republika doživljala globoke pretrse in so ji grozile izredno nevarne pustolovščine. Berlinguer si je v tem času z vsemi svojimi silami predvsem prizadeval, da bi se v Italiji in v njeni družbi ter zlasti v lastni stranki ustvarili pogoji, da bi se tako mogočna,

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 17. junija, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Kozorog« (Franc Bevk - Sergej Verč); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Šport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 18. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah; Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Gioacchino Rossini: Otello (prvo dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Skrivnost verstev; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Joseph Archibald Cronin: »Angeli noči«; 14.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Tržaški oktet (umetniški vodja Janko Ban); 18.00 Pod Matajurjan, oddaja o sedanjosti in preteklosti Beneške Slovenije; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 19. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah; Veter raznaša besede; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Gioacchino Rossini: Otello (drugo in tretje dejanje); 11.35 Literarni listi; 12.00 Folklor narodov Jugoslavije; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Levo šest - spodaj«, mladinska radijska igra (Janez Povše); 15.00 Naš jezik; 17.00 Kratka poročila; in kulturna kronika; 17.10 Violinist Črtomir Šiškovič in pianist Janko Šetinc v našem studiu; 18.00 Odpustni grehi: Platon: »Simposion ali popivanje in strokovno-znanstveni posvet o erosu«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 20. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Literarni listi; 12.00 Sprehodi med starimi spomeniki; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Deželni zbori na letošnji reviji »Primorska poje«; 13.40 Glasbene raznolikosti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Joseph Archibald Cronin: »Angeli noči«; 16.00 Zori Perello v spomin; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Lanski 15. mladinski pevski festival v Celju; 18.00 »Poezija slovenskega zapada« - primorski pesniki v analitičnem prikazu Tarasa Kermaunerja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 21. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Zdravniški nasveti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pisani otroški svet; 14.30 Naš jezik; 16.00 Na gorškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Lanski 15. mladinski pevski festival v Celju; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 22. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Niti življenja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Joseph Archibald Cronin: »Angeli noči«; 14.30 Od ekrana do ekrana; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 23. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Javni koncert Simfonikov RTV Ljubljana, vodi Anton Nanut; 11.30 Beležka; 11.40 Glasbeni potpuri; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas b'le« - glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Izbrana dela slovenskih mladinskih pesnikov in pisateljev; 14.30 Naš jezik; 14.35 Halo, tu Radio Trst A!; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Trio Lorenz podaja Dvoržakov Trio v e molu, op. 90, »Dumky«; 18.00 Komorna igra: George Bernard Shaw: »Serenada«; 19.00 Radijski dnevnik.

»Sožitje v luči II. vatikanskega koncila«

(Predavanje tržaškega škofa v Kulturnem domu v Trstu)

Msgr. Lorenzo Bellomi je kot škof in voditelj tržaške katoliške Cerkve govoril v Kulturnem domu v Trstu o sožitju med ljudmi in narodi ter poudaril misel, da je spoštovanje dostojanstva narodov nujno potrebno, če hočemo zagotoviti svetu mir in pravičnost. Škof je zastavil svojo ugledno besedo na predavanju, ki ga je priredila Narodna in študijska knjižnica v Trstu na temo »Sožitje v luči II. vatikanskega koncila«. Msgr. Bellomi se je lotil kočljive teme — kot jo je sam uvodoma označil — sklicujoč se na cerkvene dokumente, ki predstavljajo temeljne kamne srečevanja Cerkve s svetom ter v njem odnosu. To so bili kratki, a pomenljivi in poučni citati in obrazložitve dokumentov in papeških govorov, ki so v zadnjih 20 letih osvetlili stališče Cerkve v odnosu do sveta in družbe na tem področju. Škof Bellomi je poudaril, da Cerkev nima pristojnosti pri oblikovanju konkretne, politične podobe sveta in da je nespособna spuščati se v reševanje konkretnih problemov, čeprav je s tem svetom neločljivo povezana in je nekakšno so-bitje, od katere je tudi človek neločljiv. Za temelj sožitja je škof Bellomi postavil ljubezen, ki prerašča golo pravičnost, ki pa je nujno potrebna, če hočemo ustvariti avtentično bratske odnose med ljudmi: avtentično dobro človeka mora biti cilj vsega, kar se dogaja na Zemlji.

O miroljubnem sožitju je monsignor Bellomi dejal, da lahko raste le iz obojestranskega zaupanja, to pa terja odpoved vsakemu narodnemu egoizmu. Drugi vatikanski koncil je zaznal znamenja v svetu, ki preraščajo sedanjo stvarnost, dojel je globoko željo po miru in bratstvu in v tej smeri gleda danes Cerkev. Kar je Cerkev sprejela v svoje dokumente glede zaščite manjšinskih pravic, je znak napredka kolektivne zavesti družbe in kaže na prihodnji razvoj ne glede na vse krize in težke preizkušnje, ki jih naš planet doživlja. Obenem pa isti dokumenti obsojajo tudi režime, ki podirajo osebno svobodo in zanikajo človekove pravice. Človek je vir in cilj humanizacije sveta, s katerim je Cerkev povezana v obojestranskem prepajanju, zato opravlja pri tem počlovečenju pomembno funkcijo. Obenem je Cerkev podvržena tudi napakam tega sveta, z njim zori in se razvija in se iz njegove zavzetosti tudi uči in popravlja zamude, ki se pojavljajo prav na konkretnem področju.

Tržaški škof je omenil nacionalizme, ki so se razvili na škodo univerzalnega gibanja, čeprav ima vsak narod pravico do lastne identitete. To pa je moč doseči z zajamčenjem drugačnosti, kot je dejal škof Bellomi v odgovoru diskutantom, ki so se oglasili po predavanju. Govoril pa je tudi o nastajanju nove desnice, ki se širi iz Francije in z njo se širijo zločeste ideologije ob ponavljanju najhujših nacističnih idej. Prav krščanstvo je frontalni nasprotnik te nove desnice, ki odklanja klic po bratstvu in miru v svetu. Kljukasti križi na Krasu — je dejal tržaški škof — niso samo žalitev za slovenske grobove in spomenike, temveč pomenijo tudi zločesto obujanje strašljivih duhov, ki smo jih imeli za pokopane.

Med drugim je škof Bellomi zavrnil misel da bi se Cerkev poslužila preštevanja kot metode za urejevanje manjšinskih zadev. Država ima pač lahko svoje zahteve, toda pri tem ne bi smeli pozabiti izgube, ki jo je slovensko prebivalstvo doživelo zaradi dolgega asimilacijskega pritiska. Končno je še poudaril, da je treba priti do zblizanja med narodnostima z obojestranskim spoznavanjem in s priznanjem dostojanstva jezika vseh narodov.

ZA PREPOVED
VESOLJSKEGA OROŽJA

V prvem intervjuju, ki ga je imel z ameriškim časnikarjem, je sovjetski predsednik Černenko ponovno pozval Združene države, naj sklenejo s Sovjetsko zvezo sporazum o ustavitvi preizkušanja vesoljskega orožja proti raketam. To naj bi bil uvod v sporazum o odpravi in prepovedi vesoljskega orožja. Zdaj je še čas, je poudaril Černenko, ker tako orožje še ni razvito. Če se pa sproži oboroževalna tekma tudi na tem področju, ni mogoče napovedati, kam bo privedla človeštvo.

Iz Washingtona pa poročajo, da je obrambni minister Weinberger obtožil Sovjetsko zvezo, da si na nedovoljen način prilašča visoko ameriško tehnologijo. Pri tem ji pomagajo nekatere nevtralne države, ki ji prodajajo od Amerikancev kupljeno tehnologijo. Weinberger je navedel primer načrtov za ameriški vesoljski trajekt, ki so že prišli v sovjetske roke.

Umrl je Enrico Berlinguer

■ nadaljevanje s 1. strani

ljudska politična sila, kot je KPI, mogla povsem enakopravno vključiti v zahodno demokracijo stvarnost, s čimer bi končno nehala stati ob robu dogajanja. V tem smislu je treba predvsem razumeti njegov predlog o »zgodovinskem kompromisu« v notranji politiki, njegovo zamisel v evrokomunizmu pa na mednarodni ravni. V tem smislu je treba tudi razumeti njegovo postopno, a čedalje jasnejše oddaljevanje od Moskve — začevši z odkritimi simpatijami za češkoslovaško pomlad od odločne obsodbe sovjetske zasedbe Afganistana. V tem pogledu je bil Berlinguer očitno revizionist, čeprav po drugi strani drži, da se ni hotel, oziroma mogel ali znal odločiti tudi za ustrezne doktrinarne popravke. Tudi »demokracijo alternativo« sme-

mo smatrati za nadaljevanje glavne Berlinguerjeve strateške zamisli o vključitvi KPI v zahodno demokracijo stvarnost, katerega glavni značilnosti sta politični in gospodarski pluralizem.

Italijansko politično življenje se bo odsej razvijalo brez Berlinguerja, vendar ga bodo tako njegovi prijatelji kot njegovi nasprotniki hudo pogrešali, saj je s politične pozornice izginil velik poštenjak, ki je vzbujal spoštovanje tudi pri političnih nasprotnikih.

Berlinguer je dobro poznal tudi problematiko slovenske narodne manjšine v Italiji; v Rimu je bil sprejel enotno delegacijo Slovencev, med svojim zadnjim obiskom v Trstu (leta 1982) pa je v Ljudskem domu v Trebčah poslušal izvajanja predstavnikov slovenskih kulturnih organizacij.

PREJELI SMO:

Šola in umsko prizadeti otroci

Z zanimanjem smo prebrali članek g. Marka Paulina o vključevanju prizadetih otrok v šolo, članek, ki je izšel v Novem Listu dne 5.4.1984 in v Primorskem Dnevniku dne 1.5.1984.

Veseli nas, da je ta problem živ in občuten ter da se o tem piše.

Operaterji Slovenske socio-psiopedagoške službe, ki delujemo v okviru KZE, bi s tem člankom prispevali k temi, ki jo je začel g. Paulin, s katerim se ne vedno strinjamo, v kolikor je naš pogled na problem bolj globalen, ker moramo vzeti v poštev otroka v vseh njegovih življenjskih momentih, v sklopu celega dneva, bodisi v družini in v prostem času. Ukvarjamo se namreč z vso slovensko populacijo od 0 do 18 let, torej ne zgolj s šolsko problematiko.

Vsak otrok je svet zase in zato tudi otrok, ki je prizadet. Ta beseda nam samo pove, da otrok ni tak kot drugi, ne pove nam pa v čem je različen, kakšne probleme ima in kakšne potrebe ter kaj bi lahko naredili zanj in kako bi mu lahko pomagali ter do kake mere.

Zavedamo se, da so problemi teh otrok težavni ter da smo si z njihovo vključitvijo v šolo vsi zadali veliko nalogo.

Vedeti pa moramo, da prizadeti otrok v družbi normalnih sovrstnikov s posebno pomočjo, stalno, čeprav minimalno, tudi z določenimi zaostanki in nazadovanji, napreduje. V procesu učenja je namreč važen faktor tudi posnemanje.

Napredek je glede na patologijo otroka lahko zadovoljiv, a se zgodi, da je za pričakovanja okoliše še vedno nezadosten, ker obstaja ponavadi razpon med nerealnimi željami in stvarnimi možnostmi.

Zavedamo se tudi, da posebni zavodi, pa čeprav z najodličnejšim kadrom, prizadete otroke

lahko sicer z didaktičnega vidika kaj več naučijo, ne naučijo pa ga živeti v družbi (kjer bo vsekar živel po dokončanem šolanju) in ga ne naučijo osebne avtonomije. Življenje v zavodu pa odvzame otroku to važno komponento, ki je družina, ki mu lahko daje čustveno toplino, ki je predpogoj za vsako rast. Mnenja avtorjev, ki jih navaja g. Marko Paulin, pa se nam ne zdijo merodajna, ker niso relevantna v okviru celotne strokovne mednarodne literature.

S tem, da postavimo diagnozo, še ne vemo vsega o otroku. Vemo samo za določene globalne karakteristike delovanja v sklopu njegove patologije. Umska (inteligentna) manjrazvitost je npr. lahko odvisna od neštetihi fizioloških faktorjev ter sta zaradi tega delovanje in tudi terapija zelo različni. Pri istem činitelju moramo delati z različnimi otroki različno, da bo viden kak učinek.

Ravno zaradi tega je delo s prizadetimi otrokom tako težavno, ker nimamo nobenega klišeja, po katerem bi se lahko ravnali ter si s strogim delovanjem po klišeju lajšali vest, da smo naredili vse, kar je bilo v naši moči, in s tem vedeli da bomo dosegli zaželjene rezultate.

Ko bi bilo tako enostavno, da bi bil življenjski uspeh odvisen le od priučnega znanja, potem bi lahko človeka obravnavali le kot biološko bitje in bi lahko čustvene, socialne in pedagoške aspekte vrgli v koš.

Človek, na srečo, zaenkrat le še ni računalnik!

Danes imamo prizadetega otroka v razredni skupnosti: temu pravijo integracija. Jasno je, da je za zelo hudo prizadete otroke integracija le bore kaj več kot to, da se znajdejo med sovrstniki, ki ga pripravljeno pravilno na njegov pri-

hod, lepo sprejmejo v svojo sredino, mu pomagajo, se z njimi igrajo ter zadostijo formalnemu aspektu življenja v razredu: sedeti kot ostali za klopjo, brisati tablo, razdeliti zvezke, dobiti učiteljevo pohvalo (in tudi sošolcev), ko kaj novega znajo... Vključitev, pa čeprav formalna, je velike važnosti bodisi za prizadetega otroka, ki se nauči pravil življenja v mikro-družbi ter ravno tako za ostale sovrstnike, ki spoznavajo prizadetega otroka, se ga naučijo sprejemati v svoji sredi in mu tudi dodeljevati določene naloge oz. vlogo. Važno je zaradi tega, ker bodo normalni in prizadeti otroci rasli skupaj in jutri tvorili drugačno družbo, ki bo imela za vsakega svoj prostor. Ne bo več strahu pred prizadetim, kateremu se je družba lahko izognila samo tako, da je »različ-

dalje na 8. strani ■

—0—

DVE SMRTI

Stane Malič

V katinarski bolnišnici je v četrtek, 7. t.m., umrl skladatelj Stane Malič. Bil mu je 80 let. Pokojnik se je rodil v Trstu, kjer se je učil violine najprej pri prof. Ivančiču in nato pri Topiču, na tržaškem konservatoriju pa pri prof. Viezzoliju in Leviju. Stane Malič je širil zborovsko in glasbeno kulturo tudi med fašizmom. Od leta 1956 do leta 1974 je vodil cerkveni zbor in orglal v župnijski cerkvi na Opčinah. Ves čas pa se je posvečal tudi skladateljskemu delu. Pisal je skladbe za mešane, ženske, moške in mladinske zборе. Napisal je latinsko mašo z orglami, sedem slovenskih maš z orglami in druge skladbe. Precej je njegovih klavirskih skladb za mladino in nekaj skladbic za violinske začetnike. Leta 1976 je prejel prvo nagrado za izvirno božično pesem na natečaju Zveze slovenskih pevskih zborov v Trstu. Leto kasneje pa je prejel še posebno nagrado in priporočilo na natečaju Zveze slovenske katoliške prosvete v Gorici. Pokopali so ga v soboto na pokopališču pri Sv. Ani v Trstu, in sicer v strogo zasebni obliki, kot je sam želel.

Jože Seražin

Včeraj smo pospremili na bazovsko pokopališče znanega in priljubljenega ravnatelja v pokopju dr. Jožeta Seražina, ki je nepričakovano umrl v soboto, 9. t.m.

Rojen je bil v Sežani pred skoraj 70 leti, otroštvo in mladost pa je preživel v Kazljah, kjer je živel z materjo, saj mu je oče padel med prvo svetovno vojno.

Svojo šolsko pot je začel v goriškem malem semenišču, nadaljeval v Tolminu in po italijanskih vseučiliščih. Med vojno je nekaj časa bil tudi sodelavec ilegalnih listov.

Po vojni je prišel v Trst, kjer je vse svoje moči posvetil slovenski šoli. Kot profesor je nekaj časa učil na nižjih srednjih šolah, po šolski reformi pa je poučeval na slovenskem liceju »France Prešeren«. V šolskem letu 1973/74 je postal ravnatelj državnega učiteljskega v Goricu, kjer je ostal dve leti, nato pa je bil imenovan za ravnatelja tržaškega zavoda »Žiga Zois«. Tudi na tem mestu je ostal dve leti. Leta 1977 pa je bil upokojen.

Toda tudi kot upokojenec se ni odpovedal poučevanju in skrbi za šolo. Še naprej je namreč poučeval slovenščino v tržaškem semenišču, leta 1981 pa je izšla njegova »Rimska zgodovina« za višje srednje šole.

Zaradi svoje priljubljenosti in vsega, kar je naredil za slovensko šolo, bo gotovo ostal v hvalnem spominu številnih naših ljudi.

Uspela šolska prireditve v Rojanu

Rojanski Marijin dom v ul. Cordaroli je bil v nedeljo, 10. t.m., poln dijakov rojanske srednje šole, njihovih staršev in profesorjev ter drugih prijateljev mladine.

Srednja šola Fran Erjavec iz Rojana je namreč pripravila, kot je že tradicija za to šolo, zanimivo, pravzaprav edinstveno zaključno prireditev.

Prireditve je v imenu bolnega ravnatelja Pečenka pozdravila prof. Lučka Susič, sledila je podelitev bralnih značk tistim dijakom, ki so si jih prislužili, potem pa je bil na vrsti mogočen šolski pevski zbor, ki je pod vodstvom prof. Nade Žerjal Zaghet dovršeno in zelo prepričljivo zadel tri pesmi, ki jih je izvajal tudi ob spremljavi dveh harmonikarjev.

Viške prireditve pa je predstavljala mladinska igra v dveh dejanjih »Pika Nogavička«, ki jo je po znanem delu norveške pisateljice Sigrid Undset dramatisirala in zrežirala prof. Lučka Susič. Povedati moramo, da so bili mladi igralci vseskozi odlični. Že izbira dela je verjetno spodbudila njihovo neposrednost, prepričljivost, živahno in dovršeno igro, da smo imeli občutek, kot da bi prisostvovali igranju poklicnih igralcev in ne srednješolskih dijakov.

Nekaj več kot 30 nastopajočih dijakov je prepričljivo predstavilo zgodbo o Piki

Nogavički, ki živi v že desetletja zapuščenih vili Čira čara in s svojim simpatičnim in iskrenim obnašanjem razburi in poživi življenje v mirnem mestecu. S svojimi domisljicami pa je Pika v posebno veselje otrokom, ki se z njo spoprijateljijo in tako preživljajo zabavne in čudovite dogodivščine. Glavno junakinjo Piko je z izrednim smislom za uživatev v njen lik igrala Erika Buzežan, njej enakovredna soigralca v drugih dveh glavnih vlogah Anice in Tomaža, ki sta jo prva spoznala, pa sta bila Lara Gulič in Robert Moretti.

Pred lepo sceno, za katero je vodila dela prof. Anamarija Tretjak in ob originalnih glasbenih vložkih prof. Tomaža Simčiča, pa so nastopili tudi številni drugi mladi talenti. Pogumna policajka, živahni šolarji, simpatična rokomavha, ki ju Pika užene, milostljive gospe, ki se zbirajo pri mami Anice in Tomaža, Pikin oče in njegov zvesti mornar, in številni drugi liki so nas dobesedno prevzeli.

Vsi so pokazali izreden talent, ki pa, in to se je temeljito poznalo, se je izoblikoval ob resnih in temeljnih vajah, ob požrtvovalnem delu prof. Susičeve, ki gotovo ima veliko zaslugo za to uigrano in prepričljivo mladinsko igralno skupino, za katero upamo, da bo v kratkem tudi ponovila ta svoj veliki nedeljski uspeh.

Praznik slovenske besede in glasbe v Ukvah

Ukve v Kanalski dolini so gotovo stber slovenske prisotnosti v tem delu naše dežele. Tu je bila v nedeljo, 10. t.m., uspešna zaključna prireditve, na kateri so nastopili udeleženci tečaja slovenščine, gojenca glasbene šole in tečaja ročnih spretnosti. Teh tečajev pa se udeležujejo tudi otroci iz drugih okoliških vasi. Organizacijsko pa so za prireditve skrbeli člani društva »Lepi vrh«.

Protagonisti prireditve so seveda bili otroci, ki so staršem in občinstvu, ki je napolnilo telovadnico osnovne šole v Ukvah, prikazali, kaj so se med letom naučili. Devetletno delo je pokazalo že prav vidne sadove, ki se po mnenju Ukljanov in drugih ljudi iz okolice poznajo v večji uporabi slovenščine in večji narodni zavesti, ne samo med mladino, ampak posredno tudi med starejšimi.

Kot gostje so nastopili oktet »France Prešeren« iz Žirovnice, trio Sekardi z Jesenic, harmonikarka iz Kranjske gore, mladinski zbor »Peter Markovič« iz Rožeka na Koroškem, otroški zbor Glasbene matice iz Trsta in folklorna skupina »Živa nit« iz Benečije.

Na začetku prireditve je v imenu društva »Lepi vrh« spregovoril dr. Oman, lepe priložnostne govore in pozdrave pa so imeli še Klavdij Palčič v imenu SKGZ, Filip Warasch v imenu Narodnega sveta koroških Slovencev in še Feruccio Clavora, ki je v svojem govoru med drugim opozoril na temeljne vrednote, ki ohranjajo narod, se pravi kultura — jezik — vera.

Ves spored je v nedeljo povezoval domači župnik Mario Garjup, ki ob prof. Venosiju nosi veliko organizacijsko in narodno odgovornost pri ustanovitvi in vodenju tečajev. Med sporedom je župnik Garjup imel tudi kratek, a tehten nagovor, v katerem je poudaril pomen tečaja slovenščine

dalje na 5. strani ■

S seje pokrajinskega sveta v Trstu

»Enrico Berlinguer, spominu katerega se spoštljivo klanjamo, je bil pomembna zgodovinska osebnost v italijanskem političnem življenju«. S temi besedami je predsednik tržaške pokrajinske uprave Marchio pričel ponedeljkovo sejo. Marchio je nato obvestil svetovalce, da je v imenu pokrajinskega odbora poslal brzojavno sožalje tržaškemu tajniku komunistične partije Poliju. Za njim je povzel besedo načelnik komunistične svetovalske skupine Martone, ki je ob koncu svojega komemorativnega govora predlagal, naj bi sejo prekinili. Predloga svet ni sprejel, saj so na seji načelnikov svetovalskih skupin sklenili, da bodo sejo prekinili, potem ko bo predsednik podal programsko izjavo.

V 33 tipkanih straneh obsegajoči izjavi je predsednik Marchio nakazal smernice nove večine. Dokaj prostora je namenil tržaškemu gospodarstvu, nato pa naštel po-

bude, ki jih namerava izvesti pokrajinska uprava, predvsem v okviru odbora za živitev tržaške ekonomije.

Glede slovenske narodnostne skupnosti se je obvezal, da bo pokrajinski odbor posredoval pri rimski vladi, naj čimprej predloži zakonski osnutek za globalno zaščito. Parlament mora izglasovati zakon, ki bo zagotovil enake pravice pripadnikom slovenske manjšine na vseh področjih, saj so te pravice pogoj za uresničitev ustavnih določil.

V nadaljevanju svojega posega je predsednik pokrajinskega odbora naštel še vrsto pobud, ki gredo od sklicanja posveta o gospodarstvu in narodnih manjšinah, ki naj bo nadaljevanje mednarodnega seminarja o manjšinah iz leta 1974, do festivala manjšinskih gledališč, ki naj bi ga priredili ob sodelovanju obeh tržaških stalnih gledališč.

Koncert ob zaključku šmarnic v openski cerkvi

Tudi letos so na zadnji dan maja, ob zaključku majniških pobožnosti, priredili v openski cerkvi koncert Marijinih pesmi. Pred polno cerkvijo so se po šmarnicah zvrstili pred oltarjem najprej najmlajši člani otroškega zbora Vesela pomlad, ki so pod vodstvom Lucije Čač zapeli tri pesmi. Še posebej zanimivo sta nam zazvenela kanona mladega skladatelja Ivana Florjanca, ki so ju mladi pevci prepričljivo podali.

Pod vodstvom Franca Pohajača so mladi pevci zapeli še nekaj majniških pesmi, čemur je sledil nastop mlajšega mladinskega pevskega zbora Vesela pomlad, ki je s svojim odličnim petjem navdušil občinstvo. Temeljito delo, ki ga zbor opravlja pod vodstvom požrtvovalnega dirigenta Franca Pohajača, je namreč obrodilo

sadove, tako da je danes ta zbor eden najboljših mladinskih pevskih ansamblov pri nas.

Priložnostno misel, ob zaključku majniških pobožnosti, je podal pesnik Vinko Beličič, kot gost pa je na večeru nastopil Dekliški zbor iz Devina, ki ga vodi Herman Antonič. Devinska dekleta so zapela pet pesmi. Med njimi je bilo nekaj znanih majniških pesmi, ki jih je za dekliški zbor priredil sam dirigent Antonič.

Koncert ob zaključku šmarnic pa je sklenil openski cerkveni pevski zbor, ki je pod vodstvom Franca Pohajača zapel štiri pesmi, svoj nastop so pevci zaključili s skladbo »Vsi zbori zadonite« goriškega skladatelja Emila Komela. Na koncu pa je vsa cerkev zapela pesem »Veš, o Marija« in se tako poslovila od meseca maja

LADI DEVETAK

Vrh med prvo svetovno vojno

I.

Vrh je vas na robu Krasa, nad sotočjem Vipave in Soče in šteje danes približno 220 prebivalcev, ki so po večini slovenskega porekla. Pod tem nazivom jo poznajo le domačini iz sosednih vasi in bližnje okolice. Pod italijanskim imenom San Michele del Carso pa je znana daleč po Italiji. Skozi to vas je namreč v prvi svetovni vojni tekla Soška fronta, ki je po bližnjih gmajnah in grižah pustila svoje sledove do danes.

Starejši vaščani pravijo, da je vas nastala že pred 500 leti. Kako je nastala in kdo so bili njeni prvi prebivalci, ni prav znano. Stari oče pravi, da je bila prva hiša današnje vasi komunska (hiša, ki je stala sredi vasi in je bila last javne oblasti). V tej hiši ni bival nihče, služila je samo ribičem, ki so prihajali iz Tržiča, da so v njej prespali noč in se naslednjega jutra od-

pravili v Gorico prodajat ribe. Oče mi je tudi povedal, da sta se v začetku 16. stoletja pojavili v vasi še drugi dve hiši, Kovačeva in Mrgitina hiša. Ljudje, ki so v njih bivali, trdijo, da so bili južnoslovenskega izvora. Prišli naj bi z Balkana kot uskoki. Zapustili naj bi domače kraje zaradi Turkov. Da bi se izognili turškemu jarmu, so se nekateri zatekli v naše kraje. Za njimi so prišli na Vrh še drugi. Na tak način, pravijo starejši vaški ljudje, da je nastala vas, ki naj bi se imenovala Vrh sv. Mihaela. Pravijo, da se je naglo širila. V začetku 20. stoletja je vas štela že več sto prebivalcev.

Tudi sosednje vasi in sela so nastale približno v tistem času: Dol, Gabrje, Petovlje, Poljane itd., razen Sam Martina (v it. San Martino del Carso). Ta vas naj bi nastala že okrog leta 1000. Prebivalci, ki v njej prebivajo, so beneškega rodu. Prišli

so iz Benečije kot begunci. Kmalu po nastanku se je Vrh zelo razširil. Leta 1580 so v vasi zgradili cerkev. Tudi po tem važnem dogodku se je vas še naprej širila, tako da je ob začetku 20. stoletja štela že več kot 400 prebivalcev. Vaščani so se tedaj bavili pretežno s kmetijstvom. Obdelovali so kraško zemljo, ki je skopa, četudi rodovitna. Da bi si izboljšali življenjski položaj, so imeli v štali precej glav živine. Vsak košček zemlje je bil izrabljen. Ker so vsak travnik preorali, je ostalo za košnjo le malo zemlje. Da bi si nabrali čimveč sena, so želi travo še po gmajnah. Kot je vsem znano, štrlijo na vsaki kraški gmajni iz zemlje velike skale. Tam kosci niso mogli kositi, ker bi ob tistih skalah skrhal kose. Vsekakor, da bi tudi to travo pobrali, so se za taka dela poslužili žetcev. Tako na kraških planjavah in travnikih ni bilo niti šopa trave.

Tudi drevesa niso takrat pokrivala kraške zemlje, tako kot jo pokrivajo danes. Najlepše drevje so posekali in ga prodajali za drva na Laško (območje današnjih

Slovesno poimenovanje goriške osnovne šole po Francetu Bevku

Na Goriškem se v teh dneh vrstijo šolske prireditve in druge slovesnosti. Velik šolski in narodni praznik je bilo slovesno poimenovanje slovenske osnovne šole, ki se sedaj začasno nahaja v prostorih italijanskega zavoda »Lenassi«. v ul. Vittorio Veneto v Gorici, po pisatelju Francetu Bevku.

Slovesnost je privabila v telovadnico šole zelo veliko ljudi, ki so pozorno in z navdušenjem sledili bogatemu kulturnemu sporedu, ki so ga pripravili za to priložnost. Pred začetkom kulturnega dela sporeda je sin Jurij odkril pisateljev kip, ki je delo kiparja Borisa Kalina. Kip je nato blagoslovil prof. Cvetko Žbogar.

PRAZNIK SLOVENSKE BESEDE IN GLASBE V UKVAH

■ nadaljevanje s 4. strani

ne in vsega dela, ki je opravljeno v korist narodne skupnosti v Kanalski dolini. Slovesnost pa je bila tudi priložnost, da so se spomnili in nagradili najzvestejše pevce in pevovodjo ukljanskega cerkvenega zbora, ki je vedno pomenil steber slovenstva v domači vasi. V svojem nagovoru pa se je tudi zahvalil glasbeni šoli z Jesenic, Glasbeni matici iz Trsta in šolskim sestram iz Žabnic, ki tudi zavzeto pomagajo pri tečaju ročnih del, a tudi drugače pri delu z mladino.

Prireditve v Ukvah bi torej lahko označili za pravi praznik slovenstva, ki z marljivim in večkrat oviranim delom opravlja v Kanalski dolini neprecenljivo narodno obrambno delo. Njihov zgled naj bi nas vse spodbudil k večji zavzetosti in pripravljenosti za podobne pobude. Misel, ki je bila izrečena med skupno slovensko manifestacijo na Travniku v Gorici, da se morajo ustanoviti slovenske šole tudi v Benečiji, pa čeprav na zasebni ravni, naj bi res postala cilj vse narodne skupine, ki živi v mejah Italije.

krajev Tržič, Ronke, Sredipolje, Štarančan itd.), zato da bi si priskrbeli nekaj denarja, ki ga je vedno primanjkovalo.

Da bi se lažje preživljali, so vaščani sejali raznovrstna žita, od pšenice do ječmene, ovsa, rži itd. Ker kraška zemlja zanje ni primerna, ta žita niso dobro uspevala. Skoraj ves pridelek pa so prodali, da so si lahko kupili še druge nujne reči za preživljanje.

Ker so bile takrat družine številne, je bila navada, da se je mnogo otrok napotilo služiti. Odhajali so zdoma že pri 7-8 letih, in od teh se jih potem mnogo ni več vrnilo. Služili so pri večjih kmetijah v nižini, kjer jih niso plačevali. Ti otroci so se namreč zadovoljili s tem, da so jim nudili hrano in prenočišče. Tam so služili, dokler se niso poročili.

Treba je omeniti, da so se vaščani že takrat ukvarjali tudi s prosvetnim delom. V začetku tega stoletja so v vasi zgradili šolo. Za vaščane je bila to velika pridobitev. V šolo so hodili lahko vsi. Prej so lahko obiskovali le oddaljeno šolo, ki je bila v Ga-

V telovadnici se je spored začel s pozdravom učiteljice Stanislave Čermelj Rustja, za njo pa je spregovoril predstavnik staršev prof. Emil Devetak. Poudaril je pomen slovenske šole in obenem opozoril na nekatere težave, ki jih mora reševati osnovna šola »Bevk« v Gorici.

Na lepo pripravljenem odru so nato nastopili otroci z zborno recitacijo in petjem ter z branjem znanih Bevkovih odlomkov. Izbor je pripravila pesnica Ljubka Šorli. Ta je tudi spregovorila o vlogi in pomenu, ki ju je imel pisatelj France Bevk v težkih letih, ko je živel na Goriškem. Opozorila je tudi, kaj je pomenil ta izrazito primorski pisatelj za naše ljudi

Sledili so številni pozdravi šolskih in občinskih oblasti in predstavnikov organizacij in kulturnih društev, ki delujejo na Goriškem. Prisotni so bili tudi predstavniki novogoriške osnovne šole in druge osebnosti, nekateri so tudi izročili šoli priložnostne darove.

Ob poimenovanju osnovne šole po Francetu Bevku je pripravljali odbor poskrbel tudi za zanimivo in pestro brošuro.

Šolsko srečanje v Laškem

Slovenski šolarji in otroci, ki obiskujejo otroški vrtec v Romjanu, so v letošnjem šolskem letu že nekajkrat imeli priložnost, da se srečajo s svojimi sovrstniki iz Doberdoba. Do podobnega srečanja pa je prišlo tudi v nedeljo, 10. t.m., v telovadnici pri šolskem centru v Ronkah.

Uvodoma je pozdravil to pobudo predsednik komisije za slovenska vprašanja pri javnem večnamenskem kulturnem središču v Ronkah, prof. Karlo Černic, ki je v svojem nagovoru poudaril pomen, ki jo ima šola pri oblikovanju mladine. Še posebej pri vzgoji tistih otrok, ki živijo v Laškem. Svoje pozdrave sta izrekla tudi di-

brjah. Toda vaško šolo je obiskovalo le malo otrok, zaradi velikega dela, ki so ga morali opravljati na domu, pa tudi zaradi brezbriznosti, zakaj bilo jim je vseeno, če so znali ali ne pisati in brati.

V vasi je bilo zato le malo pismenih ljudi. Kdor je bil pismen, je bil pravi gospod. Vsi so se zatekali k njemu po navodila, ga spoštovali in hvalili.

Pomembno je, da je v vasi že pred prvo svetovno vojno na gospodarskem področju delovala kmečka zadruga, na prosvetnem pa prosvetno društvo »Straža«. Po prvi svetovni vojni se je »Straža« preimenovala v prosvetno društvo Škofnik (po griču sredi vasi). Imelo je dramski odsek in pevski zbor. Društvo je delovalo skozi celo obdobje fašizma, do druge svetovne vojne.

Kljub gospodarskim in prosvetnim organizacijam pa sta beda in revščina iz leta v leto močnejše udarjali po vaščanih. Da bi se izognili tem nezgodam, se jih je mnogo izselilo na Laško, nekateri so že tedaj odšli v Južno Ameriko. Tem nezgodam se

KRITIKE NA RAČUN LONDONSKEGA VRHA

Glavni tajnik organizacije SELA, ki pomeni gospodarski sistem latinsko-ameriških držav, je izrazil veliko nezadovoljstvo ned zaključki londonskega vrhunskega zasedanja glede vprašanja zadolžitve držav v razvoju. Tajnik Sebastian Alegrett je izjavil, da gre za ostanke kolonialnega žargona. Predstavniki sedmih najbolj razvitih držav so v Londonu sklenili, da bodo vprašanje zadolžitve Tretjega sveta obravnavali razčlenjeno, se pravi, da bodo obravnavali vsak primer posebej. Takšna politika teži po nevtralizaciji skupne akcije, je še dejal Alegrett, in je njen cilj odpraviti enotnost, tako da bi bili prisiljeni sprejeti dvostranska pogajanja o ureditvi vprašanja naših dolgov.

Na vrhunskem zasedanju v Londonu so udeleženci baje bili gluhi za izvajanja zahodnonemškega kanclerja Kohla, ki je bil opozoril, da predstavljajo dolgovi držav v razvoju veliko breme in da je treba upoštevati tesno zvezo med trgovino, nadaljnjim razvojem in odplačevanjem dolgov. Glavni tajnik gospodarskega sistema latinsko-ameriških držav je pozval te države, naj skupno proučujejo vprašanje zadolžitve v tujini, pri čemer ne smejo pozabiti, da znaša njihova zadolžitev nad 340 milijard dolarjev.

daktična ravnateljica za doberdobsko okrožje Miroslava Brajnik Saksida in doberdobski župan Mario Lavrenčič, ki je med drugim omenil, da bi morala biti že v šolskem letu 1986-1987 dograjena nova nižja srednja šola v Doberdoba.

Po teh pozdravih je sledil pester kulturni program, po katerem so nastopili otroci otroških vrtcev iz Doberdoba in Romjana ter učenci osnovne šole. Njihov nastop je doživel velik uspeh pri starših in ostalem občinstvu, podobno kot čudovita govorica telesnih gibov in hrepenenj pantomima Andresa Valdesa, ki je s svojimi uprizoritvami očaral občinstvo.

je priključila še tretja, najhujša. Leta 1914 je izbruhnila prva svetovna vojna. Vsi močnejši in zdravi fantje so morali v vojsko. Odpeljali so jih na fronto v Srbijo. Že tistega leta jih je precej padlo na fronti. Leto pozneje pa je usoda z vaščani zopet kruto ravnala. Kot vemo, je junija leta 1915 Italija stopila v vojno proti Avstriji. Nekega dne so vaščani, pravi oče, nenadoma zaslišali čudno bobnenje. Niso vedeli, kaj se dogaja. To pa so kmalu potem zvedeli, ko so naslednji dan prišli orožniki in povedali, da je Italija napadla Avstro-Ogrsko in da morajo vsi vaščani na hitro zapustiti vas, kajti na vaškem ozemlju bodo najbrž divjali veliki in hudi boji. In res, drugega dne so začeli vaščani zapuščati domove. S seboj so seveda vzeli vse, kar se je dalo; toda hišo, ki jim je bila najdražja, so morali zapustiti. Večina vaščanov je odšla v begunstvo na Štajersko, v Bruck, t.j. mesto, ki leži severno od Gradca. Drugi so se zatekli na Češko, nekateri celo na Bavarsko.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Mednarodno literarno srečanje v koroških Brezah

Devetindeset pisateljev iz Zvezne republike Nemčije, Nemške demokratične republike, Avstrije, Švice, Luksemburga, Italije, Jugoslavije, Poljske, Češkoslovaške, Madžarske in Romunije se je med 31. majem in 3. junijem že trinajstič zbralo na nenavadnih in človeško pristranskih literarnih pogovorih v zgornjekoroški vasi Fresach-Breze v Avstriji.

Znano je, da so ti pogovori, ki jih prireja »Koroška pisateljska zveza« pod vodstvom profesorja Waltherja Nowotnyja, nekaj posebnega. Kljub današnjim političnim mejam, ideološkim pregradam in različnim državnim sistemom jih družijo tehtno povezovalno hotenje skoraj vseh navzočih.

Zato ne presenetijo, da sta bila kar dva letošnja referata na tem srečanju zapisana posebnim problemom evropskih nacionalnih literatur. Otto Javor iz Madžarske je razčlenil dosedanja razvoj in duhovne razsežnosti madžarske literature, Nora Juga iz Romunije pa je predavala o značilnostih sodobne romunske literature in o posebnem razmerju med romunsko literaturo in literaturo nemške manjšine v Romuniji.

Mladi Švicar Urs Mäder je že na začetku srečanja nanizal nekaj tez o usmerjenosti in razsežnostih sodobnega pisanja in pisateljevanja.

Barbara Bronnen iz Zvezne republike Nemčije je s svojim nastopom vnesla v letošnje koroške pisateljske razgovore novo razsežnost. Njen dinamičen, s humorističnimi prebliski pretkan referat, je bil avtentično pisateljsko pričevanje. Da bi predočila kompliciran položaj piščice ženske v sodobni družbi, je uporabila sredstva ironije in pretiravanja. V Münchnu živeča avtorica se je zavzela za eno samo, nedeljivo literaturo, ki ni ženska ali moška, temveč le dobro ali slabo napisana literatura. S takim stališčem je ironizirala nekatere teze o takoimenovani ženski literaturi, kar je povzročilo precej ugovorov s strani zagovornic in zagovornikov strogo pojmovane ženske emancipacije.

Armin Stolper, dramaturg in pisatelj iz Vzhodne Berlina, se je na strokovno utemeljen na-

gim je omenil slovenski kulturni doprinos k Srednji Evropi, ki se ne zrcali le iz del Frana Levstika, Ivana Cankarja ali Edvarda Kocbeka. Ta referat je požel veliko priznanj iz vrst navzočih čeških, poljskih, madžarskih in slovenskih pisateljev. V diskusijah so slovenski avtorji Jaro Dolar, France Filipič in Žarko Petan vedno znova opozorili na pomen humanistične vzajemnosti in enakopravnega povezovanja med različnimi kulturnimi krogi — kljub težavam v preteklosti in sodobnosti.

Na letošnjih koroških mednarodnih pisateljskih razgovorih je bil slovenski doprinos nadvse značilen in deležen vsesplošne pozornosti. Tako

Spev Koroške je zadonel v Kamniku

Kakor vabi cvetje maja prijatelje narave na travnike, polja in gozdove, da se naužijejo lepote, tako je odmevalo vabilo na 6. zaključni koncert mešanega študentskega pevskega zbora, ki se je odigral v dvorani šolskega centra v Kamniku. Lepo je, ko ti da dobri prijatelj priložnost srečanja v majniškem razpoloženju, ki ga vzbujajo petje mladih grl. Vabilu sva se z veseljem odzvala.

Dirigent zbora, Janez Klobčar, je znal priklicati najplemenitejše občutke bivanja v lepoti glasbe; tako s prednašanjem prvega dela koncerta umetniških skladb, enako v drugem delu izbranih najinih pesmi. Ni mogoče opisati občutkov, ki jih je pričaralo to odlično zborovsko petje v akustični dvorani. Priznanje umetniškega in pristranskega nastopa je potrdil gromoviti aplavz v nabito polni dvorani. Zato je ob koncu zbor moral dodati nekaj nenapovedanih pesmi. In užitek je bil popoln. Pesem bo živela v srcih, tudi v temačnih, dela in skrbi polnih dneh.

Koroška sva se izvrstno počutila med mladimi pevci, tudi po koncertu v veliki dvorani pri zakuski. Prijateljske izpovedi so vrele iz src ko žuboreči studenček, mladi škrjančki so ustvarjali vezi, ki so potrebne za živo kulturno sodelovanje, ki veže prijateljsko mrežo za sodelavce na pevskem področju.

Najine skladbe in besedilo so v prvi vrsti napisane po naravnem čutu v občutenem in značilnem mehkem koroškemu tonu. Naj koristijo pri ohranjanju koroškega, ljudskega glasbenega izročila. Naj bi bile buditeljice narodne zavesti, ki jo je posebno zadnja svetovna vojna strahotno zmrcvarila. Nemški nacistični škorenj je od leta 1939 do 1945 teptal slovensko Koroško na frontah, v gozdovih, v taboriščih in kacetih. Vse to trpljenje je predramilo obupano ljudstvo — iz prelite krvi je vzkliklo novo življenje. Ta prepod se je pokazal najprej v političnih zborovanjih in demonstracijah. Polagoma se je obnovilo in poživilo tudi kulturno in gospodarsko življenje.

Iz tega poživljanja se je zbudilo tudi najino pevsko ustvarjanje. Srečala sva se: Mlad, preprosti gozdni in cestni delavec, ki je kot zaveden Slovenec na avstrijskem Koroškem okusil dovolj trpljenja, ponižanj in razočaranj, a vse to ga je peljalo na pot glasbene kulture, in pesnica »Libuškega poela« Milka Hartmanova, ki je vzela v roke svoje lirično pero in ki ji je ravno

je na Dunaju živeči koroški Slovenec Feliks Bister predstavil veliko slovensko-angleško antologijo koroškega slovenskega pesništva, ki bo v prevodu Herberta Kuhnerja in z ilustracijami Valentina Omana v kratkem izšla pri Mohorjevi družbi v Celovcu. Feliks Bister in prevajalec v angleščino Herbert Kuhner sta na letošnjem pisateljskem srečanju spregovorila tudi o skupni pesniški zbirki Milene Merlak in Leva Detela, ki bo v trojezični slovensko-nemško-angleški izdaji in z umetniškimi ilustracijami prav tako izšla v naslednjih tednih pri celovski Mohorjevi družbi, tej najstarejši slovenski knjižni založbi.

Lev Detela

Podružnica Glasbene matice iz Boljunca priredi v sredo, 20. t.m., ob 21. uri, v boljunškem gledališču »France Prešeren« zaključni koncert harmonikarskega ansambla Synthesis 4.

Vljudno vabljeni!

tako prinašalo življenje, posebno med dvema vojnama, mnogo gorja in razočaranj. Razume vsak vrisk, vzdih in stih skladatelja, da se zlije v domačo pesem. Pri tem pomaga živa duhovna sorodnost in dobra volja. Čeprav po starosti delijo naju desetletja, v glasbi pa sva si edina.

V zvezi s tem se zahvaljujemo skladatelju, prof. Samu Vremšaku v Kamniku, da se je s svojim znanjem očetovsko zavzel za pregled najinih pesmi in jih odobril za objavo.

Seveda, preden sploh zborovodja lahko razdeli pevce note, pa je treba človeka, ki ima mojstrsko roko, da napiše čustva, melodijo in besedo črno na belo. Za to delo se je žrtvoval naš prijatelj, notograf Janez Lesjak v Ljubljani.

Ponovno se zahvaljujemo vsem članom veliko obetajočega mešanega študentskega pevskega

Od leve na desno: notograf Janez Lesjak, Hanzi Artač, skladatelj - prof. Samo Vremšak, pesnica prof. Milka Hartman, dirigent MŠPZ Kamnik Janez Klobčar

zbora - Kamnik, predvsem pa mlademu, nadarjenemu dirigentu Janezu Klobčarju, da so se z veliko ljubeznijo in požrtvovalnostjo zavzeli za najine pesmi in jih tako lansko leto pripravili za snemanje na celovškem radiu.

V spodbudo za nadaljnje delo glasbene kulture pa nama bosta lepo doživljene in vrhunske izvedbe koncerta v Kamniku.

Hanzi Artač - Milka Hartman

Dne 18. junija, bo ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu, ul. Petronio 4

OSREDNJA AKADEMIJA
Šole Glasbene matice

Na Akademiji bodo nastopili gojenci vseh oddelkov Šole Glasbene matice in harmonikarski ansambel »SYNTHESIS 4«

čin približal dramskim religioznim izpovedim pomembnega nemškega ekspresionista Ernsta Barlacha, ki je znan predvsem kot mojster izrazitih, moderno oduhovljenih skulptur.

Zaključni referat Leva Detela je v velikem povezovalnem loku združil vse tisto, kar je skozi zgodovino sestavljalo in gradilo pojem srednjeevropske kulture. Upošteval je prav tista obeležja, ki kot sestavni del velikega mozaika iz željo po mednarodni vzajemnosti in narodni enakopravnosti sestavljajo tudi poglobitvene dele pisateljskega pogovora in dogovora v Brezah. Predavatelj je opozoril na dogajanja v sodobni slovenski in hrvaški, avstrijski, madžarski, češki, poljski, romunski in italijanski literaturi. Med dru-

GOBE PRI NAS N. B. 0000 2

Prava štorovka (*Aemillariella mella*). Raste jeseni v šopih in na štorih kot gnjilovka in na še živem drevju kot zajedalka. Včasih jo najdemo med travo na preperevajočem lesu. Klobuk mlad skoraj polkrožen, nato vzbočen, obrobje je tenko; barva odvisna od vrste drevja, na katerem rastejo. Vonj nekoliko neprijeten in okus kiselkasto grenkoben. Pogojno užitna; uporabimo jo lahko samo dobro prekuhanu, surova je strupena za ljudi in živali.

Jordana (*Amanita Caesarea*). Raste na gozdnih jasad, ob robu ali svetlih hrastovih in kostanjevih gozdovih v toplejših krajih. Klobuk jajčast ali polkrožen, potem vzbočen; barva oranžna ali rdečkasto oranžna. Trošni prah rumenkasto bel in vonj nežen, prijeten.

Navadna lisička (*Cantharellus Cibarius*). Ima vrtavkasto obliko in videz polnega lijaka. Raste v gozdovih, od maja do pozne jeseni v skupinah. Vonj je prijeten; okus nekoliko pekoč. Je zelo cenjena goba.

Kukmak (*Agaricu Bisporu*). Raste na gnojnih tleh, tudi ob robu ceste. Ne prija mu gosto razraščeni gozdovi. Marsikje ga gojijo in je naprodaj ob vsakem letnem času. Klobuk okroglast ali polkrožen, nato vzbočen in končno sploščen. Vonj mil; okus prijeten in trosi čokoladno rjavi. Odlično kuhan in surov.

Mavrahi (*Morchella*). Vsi smrčki so glavate z betom. Rastejo samo spomladi. Smrčki so užitni, primerni tudi za sušenje. Treba jih je dodobra očistiti, ker jih radi napadajo polži, v jamicah pa se nabirata pesek in prst.

NAJPOGOSTEJŠE STRUPENE GOBE

Zelena mušnica (*Amanita Phalloides*) je med smrtno nevarnimi gobami najbolj znana. Pripisujejo ji večino smrtnih primerov. Zelo je razširjena po gozdovih poleti in jeseni. Dvajset gramov sveže gobe je že smrtna doza za človeka srednje rasti. Klobuk je bolj ali manj živo zelen; diši po suhi detelji, nekoliko neprijetna.

Rdeča mušnica (*Amanita muscaria*) škodi živčnemu sistemu. Raste predvsem jeseni pod smrekami, brezami in macesni. Klobuk je okroglast, nato polkrožen, potem pa razprt. Če je klobuk rdeč, ima mil vonj. Okus prijeten.

Velika rdečelistka (*Rhodophyllus Sinuatus*) škoduje prebavilom. Raste pod listavci, posebno pod hrasti na apnenčastih tleh, pod bukvami. Klobuk svetlosiv ali okrašt s svinčeno sivim odtenkom, vzbočen. Okus vabljev.

Zastrupitev z gobami iz vrste smrtno nevarnih mušnic se pokaže pozno, šele kakih osem ali štirideset ur potem, ko smo gobo zaužili. Prvi znaki le tega so: bruhanje, driska, obilno potenje, neprestana žej in telesna nemoč. Bolnik ima v mečih krče, dobi motne oči, upadel obraz. Včasih pa tudi porumeni, ker se zastrupljenju pridruži še zlatenica. Nato se pojavi tesnoba, globoka pobitost, utrip postane skoraj nezaznaven. Končno začne bolnik hropsti, pojavi se paraliza, boleči krči in nato smrt. Če je blizu izkušen zdravnik, je za odrasle in odporne ljudi še možnost, da se rešijo. Teže pa je rešiti otroke.

Zastrupitev z rdečo mušnico se opazi četrto do ene ure po jedi. Najočitnejši zna-

ki zastrupitve so obilica sline v ustih ter solzenje.

Zdravljenja se lahko loti edinole zdravnik. Iz telesa mora odstraniti strupene snovi; očistiti prebavne organe in olajšati delo obisti. Paziti mora, da se bolnik ne zaduši pri bljuvanju, da ne nastopi živčna potrtost in da telo ne izgubi preveč tekočine. Z odkritjem antamanida (protistrupe) leta 1967, ki ga vsebujejo zelene mušnice, so se odprle možnosti za uspešnejše zdravljenje te vrste zastrupitve. Popoln varstveni ukrep pa je in bo ostalo dobro poznavanje gob.

NABIRANJE GOB

Verjetno bo držalo, da je »rana ura zlata ura«, nikakor pa ne drži, da »kdor zaspi, gob ne dobi«. Med gobarsko letino, to je med poletjem in jesenjo, gobarji ne čakajo doma, da vziđe sonce. Še pred zoro se odpravijo z doma, da bi bili ob svitu prvi na kraju, ki ga poznajo. Dobro je, da gremo nabirat takrat, ko sončni žarki že posušijo roso in osušijo najbolj lepljive gobe.

Gobarjem prodajalcem gre resnično le za tiste tri ali štiri vrste gob, ki zanje povprašujejo na trgu. Gobar ljubitelj pa ima mnogo več izbire. Lahko pobere po en primerk raznih vrst gob, na katere naleti, jih doma pregleda in preuči. Za študij so vse vrste zanimive, strupene pa tudi zelo majhne. Če pa nabiramo gobe za prehrano, moramo biti popolnoma prepričani, da so užitne in okusne.

Sveže gobe moramo čimprej porabiti, ker se sveže ne ohranijo dolgo. Če niso popolnoma sveže, so lahko že škodljive, čeprav so bile nabrane zdrave in kvalitetne. Že v nekaj urah namreč v njih zlezejo ličinke žuželk.

dalje na 8. strani ■

LIPA - drevo življenja

0000 JOŽKO ŠAVLI 00000000000000000000 7 0000

To pa kaže, da predstavlja lipa v Evropi že od davnih časov drevo življenja, izvirnejše od hrasta. S pokristjanjenjem je postala tudi krščanski simbol, vesoljno kot zemeljsko drevo življenja, ki v mistiki zgodnjega krščanstva ter srednjega veka ohranja v srednje-evropskih deželah osrednje mesto. Kako močno je njena simbolika prevevala srednjeveško mišljenje, nam med drugim kaže dejstvo, da ima celo *oblačilo cesarja Henrika II. Svetega* (1002-1024) 67) vzorec, na katerem je upodobljena lipova mladika s koreninami in na obeh straneh le-te po en krogar.

Vzorec je v tem primeru tako značilen za takratno mišljenje, pa tudi zaradi zelo zgodnje upodobitve lipe, da je potrebno njegovo simboliko posebej razčleniti. — V krščanski mistiki predstavlja »korenina« žestar simbol. Pogosto pomeni začetek rodu oz. rodovnik ali rodovno drevo. Takšno je Jesajevo drevo, upodobljeno pogosto s koreninami v spečem Jesaju, očetu kralja Davida, iz katerega rodu je izšel tudi Kristus. Korenine same pa so lahko tudi simboli-

ni temelj življenja, ki ga je Bog naklonil pravičnim. Takšne korenine so trajne, upodobljene skupaj z drevesom (življenja). V našem primeru z lipovo mladiko, ki posebej življenjsko moč. 68)

Nasproti temu pa »krogar« simbolizira navadno grešnike, nevernike in vse tiste, ki se nahajajo zunaj Cerkev. Še iz predkrščanskih časov pa se je ohranilo prepričanje, da krogar celo zapusti svoje mlade, kadar postanejo preveč nenasitni. Zato je v psalmih navedena tudi prispodoba, da Bog nasiti mlade krogarje (tj. zapuščene ljudi), kadar brez hrane plahutajo okrog in kličejo k njemu. 69)

Vzorec na cesarjevem oblačilu priča torej o božjem poslanstvu cesarjeve oblasti, kakor so jo tedaj pojmovali. Ta oblast posebej pravičnost, usmiljenje in življenje ljudstva.

Na cesarskem dvoru je tedaj prevladovala globoka pobožnost. Cesar Henrik II. kakor tudi cesarica Kunigunda sta oba svetnika. V pobožnem vzdušju na njunem dvoru pa je odraščala tudi kneginja Hema Kr-

ška, cesarjeva sorodnica, ki je danes prav tako svetnica. Ko je za življenja odovela, je vso svojo ogromno posest porazdelila za zidavo novih cerkva in samostanov po karantanskih deželah, tudi za samostan na Krki (Gurk), kjer je pokopana († 1045).

Kot že omenjeno, doživlja življenjsko drevo na upodobitvah v tem času že krčenje, na cvet, list ali vejico. Tudi v primeru lipe. Na srednjeveških tkaninah in vezeninah, pa tudi vklesani na kamen in vrisani na pergament se pojavljajo največkrat samo lipove vejice in listi. Značilni so »listi«, še posebej simbolični, ker na (Kristusovem) življenjskem drevesu ne ovenejo in pomenijo narodom zdravje. 70) Kot primer mističnih predstav je značilna tudi freska iz 14. stol. v kraju Pisweg blizu Krke, ki predstavlja izvorni greh. Toda drevo je v tem primeru lipa, kar spoznamo po listih, in na njem so jabolka. 71) V tem primeru gre očitno za spojitev dveh simbolov: drevesa spoznanja ter drevesa odrešenja tj. mističnega drevesa sredi raja. Jabolko, dišeče in okusno, simbolizira Kristusov nauk. Pa tudi Kristus sam je jablana, kot tudi obenem drevo življenja (lipa).

Ko od srede 12. stol. dalje, torej od križarskih vojn naprej, zaživi viteštvo s svojimi grbi, so med grbovnimi znaki lipovi listi oz. vejice poleg lilije najpogostejši rastlinski simboli. V deželah, kjer je lipa sim-

Gobe pri nas

■ nadaljevanje s 7. strani

Uporaba gob

Gobe, pripravljene za sušenje, najprej očistijo, narežejo na čim tanjše kose in sušijo na soncu, v zračnem prostoru ali v sušilnici. Posušena goba mora ohraniti lepo svetlo barvo.

Gobe uporabljamo v kuhinji, za pravo najrazličnejših jedi, npr. za juhe, omake, kot ocvrte in pečene gobe, gobe z jajci, z zelenjavo, za gobji golaž, kot gobe z ribami, v rižotu itd.

Iz gob delajo razne izvlečke za izboljšanje okusa jedil. Poleg izvlečka izdelujejo iz gob razne konzerve.

Gobje konzerve razvrščamo po načinu konserviranja na:

- sterilizirane gobe, kjer sveže in zdrave gobe sterilizirajo v neprodušno zaprti ovojini;
- marinirane gobe; to so gobe v kisu;
- slane gobe, ki jih pripravljajo tako, da sveže gobe konservirajo v solni raztopini;
- gobe v prahu, to so zmlete suhe gobe.

Do danes še niso iznašli vsestranske in zanesljive preizkušnje, s katerimi bi ločevali uporabne gobe od strupenih. Pustimo vendar razne goljufive dokaze, raje se dobro poučimo o najbolj razširjenih in strupenih gobah. Samo tako jih bomo lahko prepoznali. Tako bomo znali brez strahu nabirati uporabne in se varovati strupenih. To je lahka, prijetna, privlačna in koristna naloga.

Konec

Viri

- Pier Luigi Viani: *Il grande libro dei funghi* (Milan 1974)
- Giuseppe Pace: *Vse o gobah*, Ljubljana 1977 (prevod iz italijanščine)
- Ferdo Sesek: *Blagoznanstvo*, Ljubljana 1979.

Šola in umsko prizadeti otroci

■ nadaljevanje s 3. strani

ne« ljudi zaklenila na čim bolj izoliran in zato varen prostor. Čudili bi se, če bi vedeli, kakšne prizadetosti je nekoč družba smatrala za nevarne ali se jih sramovala, npr.: slepce, gluhe ... ljudi, za katere vsi vemo, da lahko ravno tako dobro delajo kot ostali, le da so potrebni v času formacije posebne pomoči.

Od tega težkega primera po raznih stopnjah, ki jih ne bomo tukaj opisovali, preidemo do manj problematičnega otroka, ki lahko brez večjih težav s posebnim programom uspeva v razredu sovrstnikov. Rabi mu jasno posebna pomoč, da z različnim prijemom in z daljšim postopkom privede otroka do tistega rezultata, do katerega je prišel sošolec pri določenih predmetih; pri ostalih pa lahko sledi normalnemu pouku — z le občasno pomočjo pomožnega učitelja.

Nazadnje moramo omeniti tudi take otroke, ki doživljajo le prehodno krizo in si ob pomoči pomožnega učitelja kaj kmalu opomorejo in lahko nadaljujejo samostojno vedno v isti razredni skupnosti.

Za prizadetega otroka, njegovo formacijo in tudi integracijo je odgovorna razredna učiteljica. Pri tem delu ji pomaga še pomožna učiteljica. To je res oseba, ki večkrat nima posebne specializacije za to delo. Tega se mi zavedamo ter ravnato zato tesno sodelujemo s pomožnimi učiteljicami, ki se pri nas zglasijo in ki se nadalje z veliko požrtvovalnostjo in po navadi izven delovnega urnika z nami srečujejo bodisi za obravnavo posameznega primera — in programa dela z njim —, kot tudi za splošno formacijo.

Poleg te figure pa obstaja še drugo osebo, ki se na šolah ukvarja s prizadetimi otroki. To so varuške, ki jih namešča občinska uprava in katerim gre priznanje, da se njihova prisotnost ne omejuje zgolj na »varstvo«, temveč, da so v splošnem programu, ki ga naša ekipa sestavi za prizadetega otroka, tudi važen člen.

Važne osebe so še spremljevalci, ki imajo najrazličnejše vloge ob prizadetem otroku: od spremstva od doma do šole in nazaj, na to, da pomagajo otroku ob vključitvi v razredni skupnosti, na to, da sedijo ob njem cela jutra ter mu pomagajo pri šolski snovi, ki jo razredna učiteljica podaja, do tega, da se ukvarjajo z otrokom popoldne, skupaj pišejo domače naloge, se z njim igrajo, ga spremljajo in so z njim v raznih skupinah kot pri petju, telovadbi itd.

Poleg že omenjenih težav otežkoča delo s prizadetim otrokom še dejstvo, da je del osebja (pomožni učitelji, varuške, spremljevalci in včasih tudi razredni učitelji) nestalno. To pomeni, da sledijo otroku vedno nove osebe, kar otežkoča katerikoli program dela, v kolikor je potrebna vedno določena doba, da se otrok prilagodi osebi in obratno, da se osebe uvede v strokovno problematiko.

Omeniti moramo še birokratske zapreke, ki privedejo vsako leto do imenovanja osebja z večmesečno zamudo. Program dela z otrokom je tačas okrnjen in ga je treba potem skušati nadoknaditi (nekateri spremljevalci in pomožna učiteljica so bili imenovani letos šele januarja, zaključili pa bodo že junija. Torej je bilo kar 6 mesecev nekritih).

V bistvu torej lahko zaključimo z mislijo, da je problemov veliko, da imamo sedaj na razpolago več delovnih moči kot v preteklosti (čeprav jih še vedno ni dovolj), da včasih vidimo stvari iz različnih zornih kotov; da čutimo včasih težnjo, da bi na koga zvalili krivdo zaradi nerešenih ali nerešljivih problemov (otrok v težavah namreč neizogibno vzbuja v vseh nas tesnobo in potrebo mu pomagati); da pa vendar lahko z upanjem delujemo in skušamo vskladiti napore vseh komponent, kot so naša služba, šola, družina in celotna družba, v čim uspešneje reševanje ali blaženje težav naših otrok.

Slovenska socio-psihipedagoška služba

bolična, krasijo lipove vejice vladarske čelade. Znamenita zbirka grbov »Züricher Wappenrolle« (ok. 1340) kaže lipove vejice ali liste na čeladah grbov cesarja (Sveto Rimsko cesarstvo) ter nemškega kralja: bivolovi rogovi, rastoči iz čelade in potaknjeni z vejicami lipe. Na čeladi grba Bavarske pe lipov vrh. Lipovo drevo na pečatu Ane, vojvodinje Mecklenburga (1321) ter Mirizslave, grofice Schwerin (1326). Lipovi listi v dragotini grba Tirolske. 72) Zlati lipovi listi na perutnici grba Češke. 73)

Za karantansko območje, dejansko za Koroško, je značilen zlasti *klobuk z lipovimi listi*, visečimi od krajcev, kakor je na pečatu Henrika (1303), sina in naslednika Majnarda Goriško-Tirolskega, vojvoda Koroške (od 1286). 74) Klobuk, okrašen z lipovimi listi, pa ima v dragotini svojega grba tudi Konrad Auffenstein (pečat, 1317), maršal Koroške. 75) Medtem ko se za tisti čas značilna *perjanica z lipovimi listi* nahaja v dragotini grba Hartnida III. Wildona, maršala Štajerske (pečat, 1278). 76) Od leta 1363 dalje ima Koroška v grbu bizonove rogove — posnete po onih, ki jih omenja Jans Enenkel 1246 kot dragotino v grbu Ulrika III. Spanheima — ter lipove liste na palicah, ki izhajajo vodoravno iz rogov; na desni so listi črni, na levi rdeči. — Vsaj za 13. in 14. stol. moramo pred-

postavljati, da lipa v grbih simbolizira božji značaj oblasti, posebno še zato, ker se pojavlja v dragotinah tj. na čeladi nad ščitom grba. Za Srednjo Evropo pa je bila dragotina grba ta čas najpomembnejši znak, tako se v številnih primerih nahaja tudi sama na pečatih, brez ščita in znaka na njem. Pečat pa je najbolj viden znak oblasti.

Že pred Karlom Velikim (8. stol.) je lipa imela vsaka vas. 77) Zato se ne nahaja samo na vladarskih pečatih, marveč tudi na pečatih mest. V nekaterih primerih, npr. mesto Lindau ob Bodenskem jezeru, je lipa v pečatu in grbu povedni znak, ker spominja na ime mesta. V drugih primerih simbolizira življenje mesta, podobno kot na vasi. Tako na pečatu mesta Krems ob Donavi. Prvič iz leta 1277; drugič iz leta 1318, ko sta pod lipo na eni strani karantanski (štajerski) panter na ščitu, na drugi pa avstrijski prečnik, prav tako na ščitu. Mesto je zelo staro, saj se že leta 955 omenja kot »urbs« in sicer z imenom »Chremisa«. 78)

Skozi ves srednji vek predstavlja lipa zdravje in življenje. Izmed piscev jo omenja že Konrad von Megenberg (14. stoletje), zaradi dobrega medu, ki ga nudi čebelam. Njene številne zdravilne lastnosti opisuje v svoji knjigi »Kreutterbuch« (1572) Hiernymus Bock; pri tem je značil-

no, da je v knjigi upodobljen ples pod lipo, v katerem se odraža, kot bomo kasneje videli, življenjska moč in zdravje. Obširneje poroča o zdravilnosti lipe Johannes J. Becher v svojem delu »Parnaß-Kräuterbuch« (1662), pri čemer našteva vrsto bolezenskih primerov, za katere lipa pomaga. 79)

V ljudskem verovanju pa je še v tem stoletju imela lipa po mnogih predelih značaj magičnega drevesa, ki varuje pred strelo in drugimi nesrečami, pred boleznimi in zlimi duhovi, pred čarovnijami ipd. (Dalje)

- 67) Anzeiger des germanischen Museums 1869, Nr. 1, Fig. 3 (gl. F.-K. zu Hohenlohe-Waldenburg, itm., str. 51, Fig. 50)
- 68) D. Forstner, itm., str. 201, 202 (Wurzel, Zweige)
- 69) D. Forstner, itm., str. 234 (Rabe)
- 70) D. Forstner, itm., 206 (Blätter)
- 71) F.-K. zu Hohenlohe-Waldenburg, itm., Taf. II., 21, 22, 31; Taf. III., 38; Taf. IV., 41, 42
- 72) Prim. opombo števil. 54
- 73) Glas Korotana 1981, str. 11 (slika), 15
- 74) F.-K. zu Hohenlohe-Waldenburg, itm., str. 49 (Iz: »der Prankher Helm«, Monographie des Grafen F. von Meran)
- 75) A. v. Siegenfeld, itm., Taf. 43
- 76) K. v. Perger, itm., str. 286
- 77) Mein Österreich, mein Heimatland, Dunaj 1914, str. 276
- 78) H. Marzell, Geschichte und Volkskunde der deutschen Heilpflanzen, Darmstadt 1976, str. 128
- 79) G. Gollwitzer, itm., str. 98, 102